

“Bahar Ve Kelebekler” Hikâyesinde “Yeni Lisan” Makalesinden Yansımalar ¹

Mehmet Fetih YANARDAĞ

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
fyanardag@hotmail.com

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-9903-542X>

Öz

Genç Kalemler denince akla ilk gelen şey, “Yeni Lisan” hareketidir. “Yeni Lisan” makalesi ilk defa derginin II. Cildin birinci sayısında yayınlanır. “Yeni Lisan” hareketi Genç Kalemler Mecmuası’nın 11 Nisan 1911 tarihli sayısında “Yeni Lisan” makalesi ile başlar. Türkçenin sadeleşme tarihinde önemli bir yer tutan “Yeni Lisan Hareketi” edebi olmaktan çok fikri ve sosyal bir harekettir. “Yeni Lisan” makalesinde uzun zamandan beri bir sisteme oturtulamayan “Dilde Sadeleşme Meselesi”nin adeta kanunları ortaya konur. Genç Kalemler mecmuası hem bu prensiplerin uygulayıcısı hem de savunucusu olur. “Yeni Lisan” makalesi sadece Türk Dili ve Edebiyatı bakımından değil, o yıllarda başlayan yeni bir fikir ve ideoloji hareketinin de bir çeşit beyanamesi olarak kabul edilir. Ömer Seyfettin’in “Bahar ve Kelebekler” başlıklı hikâyesi ilk kez “Genç Kalemler” dergisinin 1911 yılındaki 26. sayısında yayınlanır. Yazarın bu hikâyesi “Yeni Lisan” makalesinde ortaya konulan Milli Edebiyat anlayışına uygun olarak kaleme alınmıştır. Ömer Seyfettin’in hikâyeleri içinde önemli bir yere sahip olan bu hikâyesi bu düşünceyle incelenmeye değerdir. Bu çalışmada “Yeni Lisan” makalesi merkez alınacak ve burada ortaya konulan fikir ve düşüncelerin “Bahar ve Kelebekler” hikâyesindeki izlerine, etkisine ve yansımalarına bakılacak ve ortaya konulan bulgular irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, Bahar ve Kelebekler, Yeni Lisan, Etki.

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 29.01.2020 / 16.05.2020

Künye Bilgisi: Yanardağ, M.F. (2020). “Bahar ve Kelebekler” Hikâyesinde “Yeni Lisan” Makalesinden Yansımalar. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (2), 851-867. DOI: 10.33437/ksusbd.681659

The Reflection of “Yeni Lisan” Article On The Story of “Bahar Ve Kelebekler”

Abstract

When ‘Genç Kalemler’ is called, the first thing that comes to mind is ‘Yeni Lisan’ movement. The ‘Yeni Lisan’ article was published on the first issue of 2 volume of the magazine. For the first time the ‘Yeni Lisan’ movement started with ‘Yeni Lisan’ article which was published in 11 April 1911. ‘Yeni Lisan’ Movement that holds an important place in the purification history of Turkish is the social and intellectual movement rather than literary movement. In the article, the principles of purification of Turkish which were not identified for a long time were determined and the magazine of ‘Genç Kalemler’ applied and defended these principles. The article in question was accepted not only in terms of Turkish Language and Literature, but also as a declaration of ideological movement which started newly in those years. Ömer Seyfettin’s story titled ‘Bahar ve Kelebekler’ was published first on the 26th issue of ‘Genç Kalemler’ magazine in 1911. This story has been written in accordance with National literature understandings whose principals were established with ‘Yeni Lisan’ article. Therefore, this story which is one of the most important stories has value to be examined in this respect. In this article, by taking consideration into ‘Yeni Lisan’ article, the tracks and influences of ‘Yeni Lisan’ article on ‘Bahar ve Kelebekler’ will be investigated and the findings will be discussed.

Keywords: Ömer Seyfettin, Bahar ve Kelebekler, Yeni Lisan, Effect.

Giriş

“Yeni Lisan” makalesi ile “Bahar ve Kelebekler” hikâyesi arasındaki ilişkiye temas etmeden önce II. Meşrutiyet devrinin tarihi ve sosyal görünümüne kısaca bakmak gerekir.

Baskı yönetiminden kurtulmak isteyen aydınlar, Meşrutiyet'i yeniden kurabilmek çabası gösterirler. 21 Mayıs 1889'da İstanbul'da "İttihat-ı Osmanî Cemiyeti" ni kurarlar. İmparatorluğun çatısı altında toplanan bütün unsurları kucaklamayı amaçlarlar. 1896- 1907 yılları arasında "İhtilâlcî Askerler Cemiyeti, Osmanlı Hürriyet Cemiyeti, Fırka-i Hamiyet, Osmanlı İttihat ve Terakki

Cemiyeti, Teşebbüs-i Şahsî, Âdem-i Merkeziyet Cemiyeti" vb. kuruluşlarla çalışmalarını içte ve dışta sürdürürler.

Yurt dışında çalışmalarını yürüten bu gençlere, "Yeni Osmanlılar, Genç Osmanlılar, Genç Türkler, Jön Türkler" gibi adlar verilir. Bunlar, 1906'da Şam'da "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni, Selânik'te ise, "Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'ni kurarlar. 1902- 1906 yılları arasında Jön Türkler hareketi genişler. Manastır ve Selânik yöresinde gelişen olaylar nedeniyle Padişah iyice köşeye sıkıştırılır. 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'i ilân etmek zorunda kalır.

II. Meşrutiyetin ilanıyla ülkede bir özgürlük havası esmeye başlar. Bu dönemin ilk iki sadrazamı Sait ve Kâmil Paşalardır. Bunların görevde buldukları devreler, sürekli karışıklıklarla geçer. Ülkenin bütünlüğü korunamaz. Avusturya Bosna-Hersek'i topraklarına katar. Bulgaristan bağımsızlığını ilân eder. Girit, Yunanistan ile birleşir. Bunları, İtalyanların Osmanlı topraklarına saldırısı ve Balkan ülkelerinin hep birlikte Osmanlıya karşı açtığı savaşlar izler. Bu gelişmeler karşısında, İttihat ve Terakki, Kâmil Paşa kabinesini düşürür (13 Şubat 1909). Yerine Hüseyin Hilmi Paşa getirilir. II. Meşrutiyet, beklenilene cevap veremez. Bundan dolayı İttihat ve Terakki'ye karşı kızgınlıklar artmaya başlar.

İttihat ve Terakki muhalifleri "Ahrar" adıyla bir parti kurarlar. "Volkan" gazetesi, İttihat ve Terakki aleyhinde şiddetli tenkit yazıları yazar. İttihatçılara karşı cephe alınır.

31 Mart 1909'da "31 Mart Olayı" patlak verir. Hükümet istifa etmek zorunda kalır. Selânik'ten "Hareket Ordusu" İstanbul'a gelir, duruma hâkim olur. Ardından Yıldız Sarayı kuşatılır. İttihat ve Terakki'nin ileri gelenleriyle hükümet üyeleri toplanır, II. Abdülhamit'i tahtan indirirler ve Selânik'e sürerler (1909). Onun yerine, V. Mehmet Reşat'ı başa getirirler. Böylece İttihat ve Terakki devri başlar.

İttihatçıların ülke yönetiminde büyük yanlışlıklar yaptıkları gözlenir. Bu nedenle, 1911 yılının başlarında, İttihatçı saflarında çözümler başlar. Muhalif olanların bir kısmı partiden ayrılır. 21 Kasım 1911'de İttihat ve Terakki fırkasına karşı Hürriyet ve İtilaf adlı yeni bir parti kurulur.

Bu dönemde Osmanlı Devleti, Trablusgarp (1911), Balkan (1912- 14) Savaşlarına girer: büyük toprak kayıplarına uğrar. I. Dünya Savaşı'ndan sonucu bakımından yenilgiyle çıkılır, itttihatçılar, Trablusgarp Savaşı'nı bahane ederek Meclisi geçici olarak Ocak 1912'de kapatırlar. Nisan 1912'de seçim yapılır. İttihatçılar, yeni meclise 269 mebusla girerler. Merkezlerini Selânik'ten İstanbul'a taşırlar. Mayıs-Haziran 1912'de itttihatçılara karşı "Halâskâr Zabitan" grubu oluşur. 14 Temmuz 1912'de Harbiye Nazın Mahmut Şevket Paşa istifa eder. Sait Paşa Harbiye Nazın, Kâmil Paşa da Devlet Şûrası başkanı olur. Gazi

Muhtar Paşa hükümeti kurulur. 5 Ağustos 1912'de Meclis dağıtılır. 23 Ocak 1913'de İttihatçılar Bab-ı Âli'ye baskın yaparlar. Enver Paşa'nın yönlendirdiği bu harekette, Harbiye Nazırı Nâzım Paşa öldürülür. Sadrazam Kâmil Paşa istifa ettirilir. "Bab-ı Âli Baskını" diye anılan bu olaydan sonra, İttihat ve Terakki Partisi yeniden iktidarı ele geçirir. 11 Haziran 1913'de Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi üzerine, hürriyet ve demokrasi çiğnenmeye başlanır. Onun yerine Mehmet Sait Halim Paşa geçer. Şubat 1917'de Sadrazamlığı Talât Paşa'ya bırakır, Ayan üyeliğine çekilir. Ülke 1913- 18 yılına kadar Enver, Talât ve Cemal Paşaların egemenliğinde bir başka baskı anlayışıyla yönetilir. Hürriyetler askıya alınır ve muhalefet iyice sindirilir.

1917'de Rusya'da gerçekleşen "Ekim İhtilâli" İttihatçılara büyük umutlar verir. I. Dünya Savaşının bitiminde büyük toprak kaybına ve yenilgiye uğranır. Bu kötü sonuçla İttihat ve Terakki devri kapanır. Yöneticiler yurt dışına kaçarlar.

Osmanlı tahtına VI. Mehmet Vahdettin geçer (4 Temmuz 1918). 30 Ekim 1918'de "Mondros Mütarekesi" imzalanır.

13 Ocak 1913'ten bu yana tek parti olarak Osmanlı Devleti'nin kaderi üzerinde söz sahibi olan İttihat ve Terakki Partisi 4 Kasım 1918'de feshedilir. Yerini "Tecedüt Partisi" ne bırakır.

İtilâf Devletleri, ülkenin önemli kısımlarını işgal ederler. 13 Kasım 1918'de İstanbul'a girerler. Meclis-i Mebusan'ı basarlar ve çalışmalarına engel olurlar. 15 Mayıs 1919'da İngiliz, Fransız ve Amerikan gemileriyle korunan Yunan ordusu, İzmir'e girer, İç Anadolu'ya doğru yürür. Vahdettin, Meclis-i Mebusan'ı 21 Aralık 1919'da kapatır. Böylece II. Meşrutiyet devri sona ermiş olur. 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi kurulur. 10 Ağustos 1920'de, ölüm fermanı niteliğinde olan "Sevr Antlaşması" imzalanır. 9 Eylül 1922'de, düşman İzmir'de denize dökülür.

II. Meşrutiyet devrinde, aydınlar arasında Batıcılık, Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük gibi fikir akımları etkisini gösterir. Batılaşmak, Tanzimat'la birlikte varlığını sürdüren bir akımdır. Bu akım, ülkenin içinde bulunduğu şartlara ve ihtiyaçlara göre kendisini yenilemesi şeklinde algılanır. Uygar dünyaya ayak uydurmak ve teknolojik gelişmelere yabancı kalmamak açısından kaçınılmaz görülür. Dönemin bir düşünürü olan Ziya Gökalp, Batılılaşmaktan maksadın, Avrupalılara benzemek olmadığını; Avrupa'dan ilim ve tekniği almak gerektiğini söyler. Bu anlayış, II. Meşrutiyet devrinde görülen diğer ideolojilerce de benimsenir. Böylece; ilim, teknik ve sanatta Batı'yı örnek alma çabaları gözlenir. İlim ve tekniğe ağırlık vermek, milli kültürümüze bağlı kalmak ve millî özelliklerimizi yaşatmak, Ziya Gökalp ile birlikte, bu dönemde ortak görüş haline gelir. Osmanlıcılık fikrine göre; ırk, dil, tarih ve gelenek gibi milleti meydana getiren unsurlar önemli değildir; esas olan, imparatorluğun tebaalarından oluşan topluluğu bir millet halinde, bir çatı altında toplamaktır. 1860 yılından itibaren

devletin politikasına egemen olan ve devletin siyasal bütünlüğünü korumak üzere geliştirilen "Osmanlıcılık" akımı, II. Meşrutiyet döneminde de varlığını gösterir. (Tuncer, 1994:3-6)

Genç Kalemler Dergisi ve Yeni Lisan Makalesi Hakkında

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Rumeli'de Manastır ve Selanik'teki genç edebiyatçıların eserlerini yayınlayan, üç dergiden söz edilir. Bunlar: “Bahçe”, “Kadın” ve “Hüsün ve Şiir” dir.

“Hüsün ve Şiir”, 1909 Haziran'ında Manastır'da yayına başlar. Dergi dördüncü sayıdan itibaren Selanik'te yayınlanır. Derginin adı çok romantik olduğu gerekçesiyle, Akil Koyuncu mecmuanın isminin değiştirilmesini teklif eder. Teklif üzerine “Hüsün ve Şiir” adı, “Genç Kalemler” olarak değiştirilir. “Genç Kalemler” in ilk sayısı aynı zamanda “Hüsün ve Şiir” in 9. sayısıdır. “Genç Kalemler”, “Hüsün ve Şiir” in sekiz sayısı dâhil edilirse, 41 sayı olarak yayınlanmış ve dört cilt olarak çıkmıştır.

“Genç Kalemler” denilince, umumiyetle “Yeni Lisan” hareketinin başlangıcı olan II. Ciltten söz edilir.

“Yeni Lisan” hareketi “Genç Kalemler” mecmuasının 11 Nisan 1911 tarihli sayısında “Yeni Lisan” makalesi ile başlar. (Çelik, 1995: 10-24)

Türkçenin sadeleşme tarihinde önemli bir yer tutan “Yeni Lisan Hareketi”, “Genç Kalemler” ile başlayıp gelişmiş; edebi olmaktan çok fikri ve sosyal bir harekettir. Esasen hemen her dönemde, içten içe varlığını bildiğimiz dilde sadeleşme isteğinin, zaman içerisinde yeni bir merhalesi olarak görülen bu hareketin, memlekette hüküm süren fikir hayatındaki ikiliklerden, yazı ve konuşma dilindeki ikiliklere kadar, birbirine uymayan sıkıntılı durumları ortadan kaldırmak için, “Genç Kalemler” ce özel olarak ortaya atılmış olduğu bir gerçektir.

“Genç Kalemler” etrafındaki ilk halkayı, Ali Canib, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp üçlüsü teşkil eder. (Öksüz, 1995: 77-85)

“Genç Kalemler” in etrafında zamanla içlerinde Ömer Seyfettin'in de bulunduğu Akil Koyuncu, Ali Canib, Kazım Nami, Enis Avni (Aka Gündüz), Hakkı Süha, Ziya Gökalp gibi edebiyat ve matbuat âleminde tanınmış isimlerden oluşan bir yazar kadrosu toplanır. Ziya Gökalp'in meşhur “Turan” şiiri Ali Canib'in delaletiyle dergide yayımlanır. Bir süre sonra Ali Canib yazı işleri müdürü olarak, “Genç Kalemler” i daha muhtevalı ve daha geniş kitlelere yayılabilen bir yayın organı yapmak için uğraşmaya başlar.

“Genç Kalemler” de Ömer Seyfettin’in yedi hikâyesi neşredir: “Bahar ve Kelebekler, Pamuk İpliği, İrtica Haberi, Bomba, Primo Türk Çocuğu, And ve Aşk Dalgası”. Şiirlerinden ise: “Kış Hisleri, Ey Aşk ve Yıkık Han” yayınlanır. (Andı, 1999: 20,21)

Ömer Seyfettin ve “Genç Kalemler” in istedikleri yalnızca yabancı kurallardan temizlenmiş bir dildir. Yoksa bir tasfiye hareketi değildir.

Her şeyden önce Türkçe gereklidir. Kurallarını ve kelimelerinin çoğunu dışardan alan bir dil, benliğimizi aramakta bize anahtar olamaz. Yabancı kurallardan, terkiplerden ve karşılığı bulunan kelimelerden arınmış temiz ve sade bir Türkçe gerekir. Bu dil Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde en güzel örneklerine erişir. “Genç Kalemler” ve Ömer Seyfettin zamanlarında en temiz ve sade Türkçeye ulaşırlar.

Ömer Seyfettin, edebiyatın yeni bir lisanla canlanacağını, milletin bu lisanla kurtulacağını sarsılmaz bir imanla telkin etmektedir. Bu yeni lisan eski lisandan yalnız iki noktada ayrı bulunacaktır. Arapça, Acemce terkiplerle edatlardan hali olmak. Bu mücadeleye muhtelif zamanlarda takım takım bütün gençler iştirak ettiler. Yeni Lisan cereyanı dallanarak Türkçülük, halka doğruculuk, milli hars hareketlerinin doğmasına sebep olur. (Gözler, 1976: 63,266)

Yeni lisan makalesinde ileri sürülen ana fikirler şunlardır:

Eski lisan, asla konuşulmayan, Latince, İbranice, gibi yalnız kendisiyle meşgul olanların zevkine, idrakine taalluk eden bir şeydir. Din ve edebiyat bize Farisi öğretmiş, hatta bir zamanlar resmî lisanımız Farisi olmuş, dilimize Arabi Farisi birçok kelimeler dolmuştur. Edebiyat, san ’at ve bilhassa tezyin fikri dilimize Arabi ve Farisi kaideler getirmiş, Türkçe muvazenesini kaybetmiştir. Edebiyatımız ya şarka doğru, İran’a yahut garba doğru Fransa’ya yönelmiş, bugün Fransa’ya doğru gidenlerin yaptıkları hareketlerle eskiden İran’ı taklit edenlerin hareketleri arasında bir fark kalmamıştır. Eskiden Farsça yazarlar gibi şimdiki gençler arasında da Fransızca şiirler, piyesler yazıp, bunlarla iftihar edenler vardır. Tevfik Fikret, en mühim şiir kitabı olan Rubâb-ı Şikeste’nin ismini bile Emile Bergerat’ın Lyre Brisee (Kırık saz) ından almıştır. Türk dili edebiyatında otuz beş sene evvel başlayan sadeliği öldürenler Servet-i Fünunculardır. Onların öyle mısraları, cümleleri vardı ki, içinde hiç Türkçe kelime yoktur. Şimdi yeni bir hayata, yeni bir intibah devresine giren Türklere, yeni, tabii bir lisan, yâni kendi lisanları lazımdır. Millî bir edebiyat vücuda getirmek için evvelâ millî bir lisan gerekir. Eski lisan, hastaydı ve bu hastalığın sebebi de içindeki lüzumsuz ve yabancı kaidelerdir.

“Genç Kalemler” de bu hastalığı gidermek için ileri sürülen çareler de şöyledir:

Şayet, amma, lâkin gibi konuşma lisanına geçmiş olanlardan başka Arapça, Farsça edatlar kullanılmayacaktır.

Arapça, Farsça kelimeler içinde halk dilinde Türkçedeki bu değişiklik şekilleriyle yazılacaklardır: Kalabalık, hoca gibi. Buna mukabil güneş varken şems ve ay varken kamer denilmeyecektir.

Yazı dilinde yalnız millî ve basit sarf hâkim olacaktır.

Konuşma lisanı, birçok Türkler tarafından anlaşılan İstanbul Türkçesi olacaktır.

Genç Kalemcilere göre bu fikirler, kendilerinden önce de mevcuttur. Hele Şemseddin Sami'nin makalelerinde bu gibi mütalâalar mühim bir yer almaktadır. Fakat bu fikirleri ileri sürenlerin pek çoğu şikâyet ettikleri ecnebi kaidelerden kendi kalemlerini kurtaramamışlardır. İşte Genç Kalemcilerin rolleri budur. Onlar; "Türkçeye Türk sarfı hâkim olacaktır" demişler ve bunu derhal tatbik etmişlerdir.

“Bahar ve Kelebekler” de “Yeni Lisan” dan Yansımalar*

Ömer Seyfettin, millî bir edebiyat yaratabilmek için, önce millî bir dil yaratmanın şart olduğunu öne sürer. Ona göre, millî edebiyat, "vezinle dilin tam Türkçe, yani tabîî olmasıdır". O, edebiyatı, bir toplumun ülküsü olarak görür. Edebiyatı yoğuran malzemenin dil olduğuna inanır. Edebiyatta taklide karşıdır. Kendimize özgü bir edebiyat ortaya koymamız gerektiğini savunur. O, bu anlayışa bağlı kalarak, yabancı kültür ve eğitimin ülkede yayılmasına karşı çıkar. Eğitimin millî olmasını ister. Yabancı dilde eğitim yapan okulları eleştirir. Onun tenkitlerinde hareket noktası, dil ve millî edebiyattır.

Ömer Seyfettin'e göre milletin ülküleri: dil, din, eğitim ve duygu birliğinde yaşar. O, milliyetçiliği, ırkçılıktan ayırır. Aynı ülküyü paylaşmış olmayı, millet için yeterli bulur. Bu öz etrafında oluşan hikâyelerinde açık bir tez görülür. Bu tezler, onun ülkü dünyasını yansıtır. Milliyetçilik düşüncesi, eserlerinde belirgindir. Milliyetçiliği, "sade lisan" anlayışına bağlıdır. Yeni ve tabîî bir dil peşinde koşan yazara göre; "millî ve tabîî bir lisan olmazsa, ilim, fen ve edebiyat, yine bugünkü gibi bilmece halinde kalacaktır." Dilde Arapça ve Farsça tamlamalara gerek olmadığını savunur. Bu yola başvuranların gösterecek, teşhir edecek bir fikre sahip olmadıklarını belirtir. (Tuncer, 1994: 301-304)

*Yapılan incelemede, Fatih Andı'nın Ömer Seyfettin adlı kitabında yer alan “Yeni Lisan” makalesi ile Ömer Lekesiz'in Yeni Türk Edebiyatında Öykü I.C'de yer alan hikâye metni dikkate alınmıştır.

Ömer Seyfettin yukarıda yer alan görüşlerinin bir kısmını “Bahar ve Kelebekler” adlı hikâyesinde ortaya koyar.

“Bahar ve Kelebekler” hikâyesinin yayım künyesi şöyledir: “Genç Kalemler dergisi, c. 2, nr. 1, 29 Mart 1327/11 Nisan 1911, s. 14- 20. (Andı, 1999: 88) “Yeni Lisan” hareketi, “Genç Kalemler” dergisinde yayımlanan “Bahar ve Kelebekler”den sonra daha olgun bir mecraya dökülür. (Andı, 1999: 42)

“Bahar ve Kelebekler”, geçmiş (büyükanne) ve şimdinin (genç kız) iç içe anlatıldığı bir öykü olarak karşımıza çıkar. Büyükanne ve genç kız birer sembol değeri taşır. Bunların çatışan portrelerinden mazi ve hale ilişkin toplumsal kaygılar dile getirilir.

Hikâyede, kendi zamanını ve o zamanın kültürel anlayışını temsil eden nine, yeni neslin canlı bir tanığı olarak eskiyi anımsarken yeni zaman ve kültürel anlayışa yönelttiği eleştirilerle de zamanlar ve nesiller arası farkın ilk belirleyeni olarak ön plana çıkar.

Hikâyede, heyecan verici, okuyucuyu meraklandıran bir olay bulunmaz. Genç kız kitap (Desenchante) okur, büyükanne kıza ne okuduğunu sorar. O, Fransızca bir roman okuduğunu söyler. Büyük nine, hem roman okumaya, hem de Türk kadınlarının olumsuz anlatılmasına ve genç kızın şahsında yeni neslin uyuşukluğuna, karamsarlığına kendi genç kızlığındaki kelebek falı örneğine yaslanarak itiraz eder. Genç kız, kendisi ve onun gibi olan Türk kızlarının talihini öğrenmek amacıyla kelebek falına başvurur. Sonuç olumsuz çıkar: Keder ve hastalığa işaret eden sarı (siyah) kelebeği görür.

Yazıldığı zamana göre hikâyenin dili oldukça sağlamdır. Osmanlıca sözcük ve terkipler okumayı ve anlamayı zorlaştırmak bir yana, renkli bir harç gibi metni süslüyor; metni estetik yönden güçlendirirken, üslubu daha bir ağırbaşlı ve asaletli kılıyor. (Lekesiz, 1997: 124-130)

“Bahar ve Kelebekler” hikâyesi, “Genç Kalemler” dergisinin birinci sayısında yayımlanır. Ömer Seyfettin, Milli Edebiyat akımının temeli ve çıkış noktası olan “Yeni Lisan” hareketini de bu dergide, bu sayı ile başlatır. Dergide çıkan hikâyenin başında “yeni lisan” kaydı yer alır. Hikâyenin daha sonraki baskılarında bu kayıt kaldırılır. Basit gibi görünmekler beraber, bu kayıt, “Bahar ve Kelebekler” hikâyesi ile “Yeni Lisan” makalesi arasında bir ilgi olduğunu gösterir. Gerçekten de, hikâye ile makale arasında sıkı bir münasebet vardır ve bu münasebet sadece hikâyenin yeni lisan ile yazılmış olmasından ibaret değildir. Ömer Seyfettin, hikâyesinde de makalesinde olduğu gibi yeni bir hayat görüşünü ortaya koyar. Bu yeni hayat görüşü, Türk kültür ve edebiyatına o zamana kadar hâkim olan İran ve Fransa taklitçiliğine karşı milli ve çağdaş bir dil, edebiyat ve kültür ortaya koyma gayesine yöneliktir. Ona göre, İran taklitçiliği gibi batı

taklitçiliği de bizi kendi öz benliğimizden uzaklaştırmış, bizi tabiata, hayata ve hakikate yabancı kılmıştır. Ömer Seyfettin, makalesinde, soyut olarak ortaya koyduğu bu görüşü, “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde somut olarak tipler vasıtasıyla canlandırır.

Hikâye, eski nesil ile yeni neslin temsilcileri olan nine ile torunun hayata bakış tarzlarındaki tezada dayanır.

Ömer Seyfettin’e göre, Tanzimat’tan sonraki Türk yazarları, eserlerinin adlarına varıncaya kadar Batılıları taklit etmişlerdir. “Yeni Lisan” makalesinde yazar, özellikle Servet-i Fünun sanatçıları kastederek onların “cidden güzel fakat son derece milliyetimize, hissimize, zevkimize muhalif Fransızca şiirler yazdıklarını” ve bunların “çalma” olduklarını iddia eder. Ömer Seyfettin hikâyesiyle makalesinde yer alan konuyu derinleştirerek, yaşanan hayata ve sosyal şartlara da temas eder.

Genç kızla nine, Türk toplumunun son asırda geçirmiş olduğu derin sosyal değişikliği teşhiste birleşirler. Son asırda evlerinden uzaklaşan erkekler, kadınları tek başlarına bırakmışlardır. Eskiden kadın ile erkek için ortak bir saadet yuvası olan ev, şimdi bir hapisaneye dönmüştür. Bu hapisanede kadının canı sıkılmaktadır. Onun kitaba kapanmasının sebebi budur. Fakat bu kitaplar onu teselli eden kitaplar değil, tam tersine bedbahtlığını arttıran ve isyana sevk eden kitaplardır. Ninesi eski devir kadınlarının mesut hayatını anlattıkça, genç kız ninesine hak verir.

Sosyal değişmeler sebebiyle eski hayata dönmesine imkân olmayan, hâlihazırda içinde yaşadığı durumdan da memnun olmayan Türk kadını için yapılacak şey, can sıkıcı bir hapisaneye dönen evi terk ederek, bir Avrupalı kadın gibi insanlık sahnesine çıkmak, hakiki bir kadın haline gelmektir.

Hikâyenin son kısmında önemli bir yer tutan “siyah kelebek” sembolü genç kızı bedbinleştirir. Onun büyük bir sosyal inkılap olmadan içinde bulunduğu durumdan kurtulmasına imkân yoktur.

“Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde yazar, iki kadın tipini öne sürerek, kendisini gizlemeğe çalışmakla beraber, asıl ortaya koymak istediği, kendi duygu ve düşünceleridir. Ona göre, Türk edebiyatının çıkmaz yollara sapmasının asıl sebebi, sosyal şartlar dolayısıyla normal aşk duygusunun teşekkül edemeyişidir. “Yeni Lisan” makalesinde o, bu düşüncesini açık olarak şu şekilde ifade eder: “Milli edebiyatımız yokmuş. Hala da yok. Olanlar da muharebe ve tasavvuf tasvirlerinden, iptidai şarkılardan ibarettir. Bu niçin? Neye bizim milli edebiyatımız yok? Sebep pek basit... İzah edelim: Edebiyat nedir? Eski nazariyeye göre ‘şiir ve hayal sanatı’ değil mi? Şiirler, hemen umumiyetle denecek derecede ‘aşk ve muaşaka’ hikâyeleridir. Aşk; sevişmek ise dolayısıyla

bizde memnudur. Kim sevilir? On dört, on beş yaşında baliğ ve güzel bir kızcağız!.. Değil mi? On beş yaşına giren bir kızı muhitimizde babasından, amca ve dayılarından, kardeşlerinden başka kimse göremez, tesettür keyfiyeti buna manidir. Bir kocalı kadın, bir dul kadın, gene bu sebeple sevilme değil, hatta görülemez bile...” (Andı, 1999: 52, 53)

Ömer Seyfettin’in “Yeni Lisan” görüşü ile hikâyelerinde savunduğu hayat felsefesi arasında sıkı bir bağlantı vardır.

Ona göre, dilin bozulmasının ve çıkmaz bir yola girmesinin başlıca sebebi, hayat ve hakikat karşısında alınan tavrın bozuk ve yanlış oluşudur.

Türkler, eski devirlerde İran’ı, Tanzimat’tan sonra da Batı’yı taklit etmek suretiyle hem kendi dillerine, hem de kendi mizaç ve karakterlerine aykırı bir yol tutmuşlardır.

Kurtuluşun yolu dilde sadeliğe, yaşayış tarzında tabiat ve hakikate dönmektir.

Ömer Seyfettin, bu düşüncelerini, “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde, hikâye sanatının yapısına uygun olarak canlı, somut ve estetik bir biçimde ortaya koyar. (Kaplan, 1984: 41-50)

“Yeni Lisan” makalesinin ‘Eski Lisan’ alt başlığında; “Din ve edebiyatı bize Arabi ve Farisi öğretmiş. Hatta bir zamanlar resmi lisanımız Farisi olduğu gibi, padişahımız Arapçayı bize umumi, milli bir lisan olmak üzere kabul ettirmeğe kalkmış... Türkçe muvazenesini kaybetmiş. Tabiata muhalif son derece sun’i bir hal kesbetmiş...” (Andı, 1999: 51) der ve bu anlayışına uygun olarak “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde oldukça sade bir dil kullanır. Yazarların anlatıcı konumunda olduğu yerlerde dilin sanatkârane olduğu bilinen bir gerçektir. Hâlbuki Ömer Seyfettin hikâyenin girişinde yaptığı tasvir bölümünde dilde sadeleşmenin çok başarılı bir örneğini ortaya koyar. “Küçük salonun fes renginde kalın, ağır perdeli penceresinden dışarı muhteşem, parlak bir suluboya levhası gibi görünüyordu. Saf mavi bir sema... Çiçekli ağaçlar... Uyur gibi sessiz duran deniz... Karşı sahilde mor, fark olunmaz sisler altında dağlar, korular, beyaz yalılar...” (Lekesiz, 1997: 119)

Hikâyenin tamamında kullanılan Arapça ve Farsça kökenli kelime sayısı da oldukça azdır. “Esatir, havai, muharrik, tehyiç, mülevven, mühmel, vuzuh, irtisam, mütenasip, istical, mağmum, mukavemet, kadit, mevkufiyet, ferace, tefevvuk, mariz, müteverrim, müteessif, mükerrer, tahayyül, müşavere, tefeül, kail, meşum, müteşekkil, fetret, müşahade, içtinap, müsavi, müphem, metruk, şedit, ihtizar” gibi.

Torununun okuduğu Fransızca kitaba itiraz eden nine, bu kitabın kendisini olumsuz etkilediğini ve zararlı düşünceler dayattığını söyleyerek eleştirir. Türk kadınının kendi edebiyat ürünlerini okuması gerektiğini belirterek eskiden kadınların okudukları sayesinde daha mutlu olduğunu vurgular: “...Tuhfe-i Vehbi’yi okuturlardı. Fuzuli’nin, Baki’nin gazellerini ezberlerdik, Mesnevi’yi anlardık. Mükemmel seciler, kafiyeler yapar, kocalarımızla münakaşa eder, hafızamıza, zekâmıza, nüktelerimize onları hayran ederdik. O vakit bir kadın için en büyük medih: ‘Fazıla, edibe, şaire, akile...’ idi. Şimdi siz Frenk mürebbiyeler elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor, başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe, kendi benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor, hakikaten sevinçten, saadetten mahrum kalıyorsunuz. Ah... At elinden o kitabı!” (Lekesiz, 1997: 120)

Makalenin ‘Edebiyatımız’ başlığında edebiyatımızın birbirinden farklı iki devreden geçtiğini, bir dönem yüzümüzü şarka doğru, İran’a çevirdiğimizi, şairlerimizin Türkçe’nin yanı sıra Arabi ve Farisi divan tertip etmeyi zorunlu saydıklarını bunun ne kadar yanlış olduğunu ifade eder. “Onlar sözde Türkçe yazdıkları divanların yanına şöhret ve iktidarlarını teyit ve takviye etmek için bir de Farisi divan yapmasını ihmal etmezlermiş. Şimdiki gençlerin Fransızca Manzumeler ve piyesler tertip edip iftihar etmeleri gibi. Evet, bir takım Türk şairleri, hâkimleri hep Arapça veyahut Acem lisanı üzere yazmışlar.” (Andı, 1999: 52)

Torunun okuduğu Fransızca roman, sevinçten, saadetten mahrum Türk kadınlarını anlatmaktadır. Kız bu kadınların Türk kadınları olduğuna inanmaktadır. Nine ise buna itiraz ederek aslında okudukları bu yabancı kitapların onlara bu kanaati verdiğini ve onları zehirlediğini düşünmektedir. “Bu kız tıpkı büyük matemleri geçirmiş, felaketler görmüş bir zavallı gibiydi. Hiç gülmüyor, hep mahzun duruyordu. Ah, işte hep bu kitaplar onları zehirliyor, onları solduruyordu. Onları bahara, saadete yabancı bırakıyordu.” (Lekesiz, 1997: 120)

‘Garba Doğru’ başlığında, özellikle Servet-i Fünun edebiyatı eleştirilerek, milliyetimize, hissimize, zevkimize aykırı bir edebiyat olduğu vurgulanır. “‘Dünküler’ denilen eski edebi ‘Servet-i Fünun’ heyeti ortaya çıkmıştır. Fikret’le Cenab cidden güzel, fakat son derece milliyetimize, hissimize, zevkimize muhalif Fransızca şiirler vücuda getirmişlerdir... Halit Ziya Fransız romanlarını, hassaten Rene Maizeroy’u okuyarak sayfa sayfa nakle başlamış, hâsılı hiçbirisi esaslı ve mühim bir teceddüt gösterememişler, yalnız çalmışlar, çalmışlar, çalmışlar, eserlerinin isimlerini bile Fransızcadan aynen aşırılmışlar... Onların öyle cümlelerine tesadüf olunur ki, içinde hiç Türkçe yoktur... Sahte sonelerden müteşekkil tatsız ve eskilerden daha manasız, mesruk bir salon edebiyatı vücuda getirmişlerdir” (Andı, 1999: 54)

Ömer Seyfettin'in Fransız edebiyatı etkisiyle yazılmış olan eserlere karşı görüşleri devam eder ve şöyle söyler: "... Okuyor, fakat eğlenmiyorsun. Gözlerini görsen... Bir bulut, bir sis içinde gibi! Bütün bütün fenalaşıyorsun. Bu kitaplar hep zehir, hep keder..." (Lekesiz, 1997: 120)

Eski ile yeninin çatışmasını toplumsal değişim boyutuyla da ele alınıp işlendiği dikkati çekmektedir. İnsanların mutluluk sebebi olan oyunlar, adetler ve zevkler hep unutulmuştur. Batılılaşmak bir hastalık gibi bütün zerrelere sinmiştir. "... Ne oyunlar ne adetler, ne zevkler vardı ki, bugün hepsi tamamıyla unutulmuştu. Bugün Frenkçe okumak, mütemadiyen esvap değiştirmek, moda çılgınlıklarından, soğukluklarından, boş bir tekebbürden, manasız ve münasebetsiz bir tefevvuk iddiasından başka bir şey yoktu... Alafrangalık bir veba gibi içimize girmiş, dudaklarımızın tebessümünü silmiş, feracelerimizi parçalamış, pabuçlarımızı atmış, parmaklarımızı narin bir mercan gibi parlatarak güzelleştiren kınalarımızı bile ortadan kaldırmıştı. Eşyamızı, esvaplarımızı değiştirirken ruhlarımızı da değiştirmişti, her şey yalan, her şey sahte, her şey taklit oldu... Şimdi şaşkın ve mustarip bir nesil! Her şeyden nefret eden, her şeyi fena gören, karanlık gören, berbat, hasta tedavisi imkân haricinde bir nesil, ah şimdiki mariz ve müteverrim muhit." (Lekesiz, 1997: 121)

'Hastalıklar' başlığı altında yukarıda geçen ifadelerle benzeyen tespitler yer almaktadır. "... Eski lisan hastadır. Hastalıkları, içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir... Bu lisanı kimse anlamaz. Ekseriyet bigâne kalır. Kitaplar satılmaz. Vatanda mütalaa ve tettebbu merakı husule getirilemez. Otuz milyonluk bir memlekette en büyük ve en meşhur bir gazeteden otuz bin nüsha satılmaz, en mükemmel ve müfit kitabın satışı nadiren bini tecavüz eder." (Andı, 1999: 56)

Nine seksen sene öncesiyle yaşadığı anı mukayese eder. Geçmiş saadeti, bugün ise üzüntüyü, acıyı ve umutsuzluğu ifade etmektedir. "... Seksen sene evvelki saadetlerin bugünkü ıstıraplarıyla seri ve ani mukayesesi, zihninde şedit bir yorgunluk husule getiriyor, onu hala yaşadığına müteessif ediyordu." (Lekesiz, 1997: 121)

Milli bir edebiyat ortaya koyamayışın sebebi bir türlü kendi yönümüzü tayin edemeyişimizden kaynaklanmaktadır. Makalede bununla ilgili olarak şunlar ifade edilir. "... Şimdiye kadar milli bir edebiyat vücuda getirmemişiz. Eskiler İran'a teveccüh etmiş, yeniler, yani dünküler kendileri için yeni bir lisan ibda etmeğe lüzum görmeyerek ve mümkün olduğu kadar da bozarak hep eskilerin lisanını kullanmışlardır. Şimdi yeni bir hayata, bir intibah devresine giren Türklere yeni, tabii bir lisan, kendi lisanları lazımdır." (Andı, 1999: 55,56)

Bir edebi eserde süs için herhangi bir şey yapılmamalıdır. Yapılıyorsa mutlaka bundan vazgeçilmelidir. Manayı ikinci plana itip lafza boyun eğmemek gerekir. Yazılar süsten uzak sade metinler olursa ebediyete namzet olur. Bunu

gerçekleştirecek olanlar da yenilerdir. Çünkü hiçbir ölü kendi mezarını kazamaz. “Lafza tapmayalım. Eserlerimiz yaldızlı mukavvadan bir heykel olmasın, fikre, hisse ehemmiyet verelim. Yazılarımız sade, beyaz, muhteşem, kavi, ebediyete namzet mermerden abideler olsun! Bunu ihtiyarlar, bunu dünküler yapamazlar. Hiçbir ölü mezarını kendisi kazamaz. Onlar tabii yaşamak isterler. Hayatları eskilikle kaimdir. Yeni onların en büyük düşmanıdır.” (Andı, 1999: 57)

Eski yeni çatışması ve bu çerçevede ortaya konulan düşünceler “Yeni Lisan” makalesinde olduğu gibi hikâyede de ele alınır ve kadının geçmişteki özellikleri ile yeni kadının sahip olduğu özelliklerinin mukayesesi yapılarak ortaya konulur. “Hakikaten seksen sene evvel kadınların mesut olmaları lazım geliyordu. Kendileri yeni nesli okudukça, anladıkça, erkeklere yaklaştıkça iptidai kadınlıklarından, dişilikten uzaklaşıyorlar, ruhlarda bir isyan, bir ihtilal tutuşuyor, eski kadınlığın zevke, saadete vesile addettiği dişilik kayıtları kendilerine ateşten, demirden bir zincir gibi geliyordu. Hususi bir mabet kadar sessiz, meçhul duran evlerine hapishane nazarıyla bakıyorlar, siyah çarşafı kalın peçeleri ezici, soldurucu, vahşi, merhametsiz esaret örtüleri telakki ediyorlardı... Terakki ise mutlaka değiştirmek, mutlaka eskiye benzememek idi, o halde asırlarca evvelki Türk kadınlığı da iptidai, mebnai halinde kalamazdı. Kuklalıktan, bebeklikten, masumiyetten, hâsılı dişilikten çıkacak, hakiki kadın haline gelecek, erkeklere tefevvuk etmese bile müsavi bulunacak, bütün manasıyla insan, insan olacaktı...” (Lekesiz, 1997: 122)

Ömer Seyfettin Türk kadınının geleceği hakkında oldukça ümitlidir. Gerek güzelliğiyle gerekse zekâsıyla bir Avrupalı kadın gibi insanlık sahnesinde boy gösterecektir. Türk dilinin de aynı gelişmeyi sağlayacağını makalede ortaya koyar. “ Türk kadınlığı bir gün yüksek idrakiyle, altı asırlık tesadüfi, tabii bir ıstıfa sayesinde harika haline gelen hüsnüyle, zekasıyla, bir Avrupalı kadın gibi insanlık sahnesine çıkararak ihtiramlar, perestişler önünde yükselemeyecek miydi?.. Eski Türk kadınlığının itikatları yeni Türk kadınlığının talihine nasıl bir hüküm verecekti?..” (Lekesiz, 1997: 122,123)

Geçmiş birden unutmak, ondan kurtulmak hiç de kolay değildir. Önemli olan bu konuda kararlı olabilmektir. Bu husus hem makalede hem de hikâye de vurgulanır. Makalede şöyle der: “... Maziye, düne, zevke, itiyada aldanarak maddi düşünmekten vazgeçmeliyiz. Düşünmeli, gene düşünmeli ve kat’i kararımızı vermeliyiz... “(Andı, 1999: 57) Hikâyede ise bu konu farklı bir bakış açısı fakat mana olarak aynı şeyleri çağrıştıran şu ifadelerle ortaya konur: “Mazi, batıl itikatlar o kadar kuvvetli, müthiş idi ki, bütün idrake, bütün ilme, bütün fenne, bütün hakikate galebe çalıyor, tahavvül kanununun o muhayyel nazari kuvvetini esasından kırıyordu... Fakat bu batıl itikatlar, bu haşin, anut, katil mazinin ani tahakkümü yalnız Türklere, yalnız Türkiye’ye mahsus değildi.” (Lekesiz, 1997: 123)

Eski dil ile nineyi yeni dil ile torunu sembolleştiren bir anlatıyla yazar sözlerini devam ettirir: "... Bu iki vücut eski, yeni Türk kadınlığının meyus, teselli kabul etmez iki timsali idi. Biri, bir asır evvelki neslin son numunesini, hayattan ziyade ölüme, nisyana ait bir hatırası... Diğeri, bugünün bir asırlık mecburi tagayyürün narın, tatmin olunmaz bir çiçeği idi." (Lekesiz, 1997: 124)

Makalede ihtiyarların kendilerini geleceğe taşımak için direnecekleri ve mücadele edecekleri vurgulanır. "Şüphesiz ihtiyarlar mevcudiyetlerini muhafaza etmek hissine mağlup olacaklar, ölümlerini tahakkuk ettirecek, henüz altında kımlıdadıkları taze kabirlerinin üzerine bir nisyan abidesi dikecek olan bu teşebbüse tenezzül etmiyorlarmış gibi hücum etmezlerse bile düşman kalacaklardır." (Andı, 1999: 59)

Yukarıdaki düşünceler hikâyede kelebek falı ile vurgulanmaya çalışılır. Kelebek falına bakan genç kız ile nine gördükleri sarı kelebek üzerine bir üzüntü yaşarlar. Çünkü sarı kelebek, kedere ve hastalığa işaret etmektedir. Kimse sarı ve siyah kelebek görmek istemez. Nine gördüğü sarı kelebekten sonra derin düşüncelere dalar. Artık zamanının dolduğuna inanır. Eskiler çekilecek yerlerine yeniler gelecektir. "Ah büyük nineciğim, iyi göremiyorsunuz. O beyaz değil, sarı bir kelebek... Anasının ruhuna meçhul bir elem hücum etti, gözleri karardı. Bu parlak taze tabiat şimdi ona meyus görünüyor, mermer havuz genç, esir bir melikenin türbesine, bahçenin tarhları müteverrim kızların metruk çiçekli kabirlerine benziyordu. Geri çekildi. Yine şezlonga döndü. Büyük nine de kendisine ölümü ihtar eden bu sarı, siyah kelekli bahardan ürkmüş, yine arkasını dönmüştü... Bu kitap şimdi siyah, büyük, ölü bir kelebek gibi onun yüzünü tamamiyle örtüyordu." (Lekesiz, 1997: 123)

Yazar makalesinde, eskinin de yavaş yavaş ortadan kalkacağını ve unutulacağını, hatta öleceğini belirtir. "... Yirmi beş sene evvel bizim 'ihtiyarlar ve ölmüşler...' dediğimiz dünkülere 'Üdeba-yı Cedide' ye buluğa ermemiş çocuklar nazarıyla bakacaktır. Onları, dört elle sarıldıkça sarıldıkları eskiliği, maziye terk ederek biz gençler kendimiz çalışmalıyız!.. İhtiyarlarla, ihtiyar gençler artık hiçbir vakit ekseriyeti teşkil edemeyecekler ve bu sebeple muhterem Maarif Nazırı Efendi Hazretlerinin riyasetinde toplananların ilmi ve edebi fikirleri yalnız kendilerine, yani maziye münhasır kalacaktır. Biz, bütün karanlıklardan uzak hür ve müstakil, ilim ve edebiyat için çalışacağız." (Andı, 1999: 60)

"Beyaz Lisan" makalesi gençlere umut veren düşüncelerle bitirilir. Gençleri bekleyen vazife oldukça ağırdır. Eğer zafer elde edilmek isteniyorsa ilerlemeli ve muntazam bir hayat sürdürülmelidir. "... Gençler, sizi bekleyen vazifeler pek ağırdır. Siz, bütün dünyaca siyasi ve içtimai mevcudiyeti silinmek istenilen bir milleti kurtaracaksınız... Avrupalıların hilal ve salıp namına yaptıkları

haksızlıkları şüphesiz biliyorsunuz... Beş yüz, altı yüz sene evvelki mağlubiyetlerin intikam heyecanları bugün kabarıyor ve siz ey gençler, hala uyuyor musunuz?.. Muzafferiyet intizam ve terakkinindir. Terakki ise ilmin, fennin, edebiyatın hepimizin arasında intişarına vabestedir... Asrımız terakki asrı, mücadele ve rekabet asrıdır... Ancak zevk ve şehvet, riya ve temellük mevzularına layık olan o süslü lisanı, beş asırlık bir mantıksızlığın bir tuhaflığının doğurduğu dünkülerin lisanını terk edelim.” (Andı, 1999: 61-63)

Hikâyenin sonunda da benzer bir durum değerlendirmesi ile karşılaşırız. “İçerdeki, müstebit muhitin, hain mazinin, zalim itikatların doğmadan katlettiği bu canlı ölüleri, onların müebbet sükûnunu seyrederek mahzuz, mütelezziz oluyor, nerede oldukları belli olmayan kuşlar, insafsız ve yakıcı bir hücumu uğramışlar gibi ansızın bütün kuvvetleriyle cıvıdamaya başlıyor, bütün tabiatı istila eden şedit, feci cıvıltılarla acı acı feryat ediyorlardı.” (Lekesiz, 1997: 124)

Sonuç

Bütün gezdiği yerlerde Balkan kavimlerinin, milliyetçilik ve İstiklâl mücadelelerini yakından takip eden Ömer Seyfeddin'de bu hareketlere karşı milli bir reaksiyon uyanır, hikâyelerindeki sağlam ve şuurlu milliyetçilikte bunun tesiri vardır.

Ömer Seyfettin'in, “Bahar ve Kelebekler” adlı hikâyesi “Genç Kalemler” dergisinin birinci sayısında yayınlanır. Aynı dergide, Milli Edebiyat akımının temeli ve çıkış noktasını oluşturan “Yeni Lisan” hareketini başlatan “Yeni Lisan” makalesi de yayınlanır. Bu iki yayın “Bahar ve Kelebekler” hikâyesi ile “Yeni Lisan” makalesi arasında bir ilgi olduğunu gösterir. Hikâye ile makale arasında sıkı bir münasebet vardır ve bu münasebet sadece hikâyenin yeni bir lisan ile yazılmış olmasından ibaret değildir. Ömer Seyfettin, hikâyesinde de makalesinde olduğu gibi yeni bir hayat görüşünü ortaya koyar. Bu yeni hayat görüşü, Türk kültür ve edebiyatına o zamana kadar hâkim olan İran ve Fransa taklitçiliğine karşı milli ve çağdaş bir dil, edebiyat ve kültür ortaya koymaya yöneliktir. Ömer Seyfettin, makalesinde, soyut olarak ortaya koyduğu görüşlerini, “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde somut olarak tipler vasıtasıyla anlatmaya çalışır.

Bu hikâyeyi önemli kılan husus olay değil, nesiller arası hayat, kültür, anlayış farklılıklarının bir sosyal psikolog yaklaşımıyla, titiz bir üslupçu çabasıyla anlatılmasıdır.

“Bahar ve Kelebekler” hikâyesi devletin bünyesindeki Türk unsurunun milli şuurunu uyandırmak, onlara milliyetçilik düşüncesini vermek için yazılan hikâyelerin başında gelmektedir.

“Yeni Lisan” makalesi yazarın, hem dil ve edebiyat kültürünü, hem de milliyetçi görüşlerini ortaya koymasından dolayı önemlidir. Burada ifade edilen Türkçe anlayışı o zamandan beri Türk dili üzerinde ileri sürülen fikirlerin en doğrusu olarak kabul edilir.

“Yeni Lisan” makalesinde uzun zamandan beri bir sisteme oturtulamayan dilde sadeleşme meselesinin adeta kanunları ortaya konulur ve “Genç Kalemler” mecmuası hem bu prensiplerin uygulayıcısı hem de savunucusu haline gelir.

“Yeni Lisan” makalesi sadece Türk Dili ve Edebiyatı bakımından değil, o yıllarda başlayan yeni bir fikir ve ideoloji hareketinin de bir çeşit beyannamesi haline gelir.

“Yeni Lisan” mücadelesi başlangıçta ciddiye alınmaz. Ömer Seyfettin’in başarı sağlayacağını kimse aklına bile getirmez. Fakat neticenin ne olduğu sonradan açıkça görülür.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Kenan (1995). **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Andı, Mehmet Fatih (1999). **Ömer Seyfeddin**, Şule Yayınları, İstanbul.
- Banarlı, Nihat Sami (1987). **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, MEB Yayınları, İstanbul.
- Çelik, Hüseyin (1995). **Genç Kalemler Mecmuası Üzerinde Bir Araştırma**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Van.
- Gözler, H. Fethi (1976). **Ömer Seyfeddin Bütün Yönleriyle**, Çağdaş Yayınevi, İstanbul.
- Kaplan, Mehmet (1984). “Bahar ve Kelebekler ’in Tahlili”, **Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal (1985). **Türk Edebiyatı Tarihi**, 3.C, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Lekesiz, Ömer (1997). **Yeni Türk Edebiyatında Öykü**, 1.C, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Öksüz, Yusuf Ziya (1995). **Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

M. F. Yanardağ

“Bahar Ve Kelebekler” Hikâyesinde...

Tuncer, Hüseyin (1994). **Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı**, Akademi Yayınevi, İzmir.